

รายงานเข้าร่วมโครงการเอพีไอ
รหัสโครงการ 13-AG-24-GE-TRC-B
ชื่อโครงการ Training Course on Planning and Management of Ecotourism
ระหว่างวันที่ 25 - 29 พฤศจิกายน 2556
ณ เมืองนาดี ประเทศฟิลิปปินส์

จัดทำโดย นางสาวพลอยชมพู จิตติยาภรณ์
พนักงานส่งเสริมการท่องเที่ยว ฝ่ายส่งเสริมสินค้าการท่องเที่ยว
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของโครงการ

- 1.1 รหัสและชื่อโครงการ 13-AG-24-GE-TRC-B
Training Course on Planning and Management of Ecotourism
- 1.2 ระยะเวลา 25-29 พฤศจิกายน 2556 (5 วัน)
- 1.3 สถานที่จัด เมืองนาดี ประเทศฟิลิปปินส์
- 1.4 ชื่อเจ้าหน้าที่เอพีไอประจำโครงการ
Mr. Joselito C. Bernardo
Director, Agriculture Department
Asian Productivity Organization (APO)
- 1.5 จำนวนและรายชื่อวิทยากรบรรยาย 4 ท่าน ได้แก่
- 1) Dr. Alexandra Coghlan
 - 2) Mr. Rajendra Narsingh Suwal
 - 3) Mr. David Preece
 - 4) Mr. Joselito Bernardo

1.6 จำนวนผู้เข้าร่วมโครงการและประเทศที่เข้าร่วมโครงการ 21 ท่าน จาก 16 ประเทศ ได้แก่
บังกลาเทศ (1 คน) กัมพูชา (1 คน) จีน (1 คน) ฟิลิปปินส์ (3 คน) อินเดีย (1 คน) อินโดนีเซีย (1 คน) อิหร่าน (2 คน) ลาว (1 คน)
มาเลเซีย (2 คน) มองโกเลีย (1 คน) เนปาล (1 คน) ปากีสถาน (1 คน) ฟิลิปปินส์ (1 คน) ศรีลังกา (1 คน) ไทย (2 คน)
เวียดนาม (1 คน)

ส่วนที่ 2 เนื้อหา/องค์ความรู้จากการเข้าร่วมโครงการ

2.1 ที่มาหรือวัตถุประสงค์ของโครงการโดยย่อ

โครงการอบรมครั้งนี้ มุ่งพัฒนาขีดความสามารถของผู้เข้าร่วมโครงการ ให้มีความพร้อมในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เนื่องจากปัจจุบัน รัฐบาลของหลายประเทศให้ความสำคัญกับการใช้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นเครื่องมือในการสร้างรายได้ให้ประเทศของตน และหากไม่มีการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวอย่างรอบคอบระมัดระวัง การท่องเที่ยวอาจกลายเป็นสาเหตุของการทำลายสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวและวิถีดั้งเดิมของท้องถิ่นนั้นๆ ได้

โครงการมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- 1) เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ผู้เข้าร่วมโครงการเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)
- 2) เพื่อฝึกอบรมผู้เข้าร่วมโครงการในการใช้เครื่องมือและเทคนิควิธีที่เกี่ยวข้องสำหรับการวางแผนและจัดการโครงการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.2 เนื้อหา/องค์ความรู้ที่ได้จากการฟังบรรยาย พร้อมแสดงความคิดเห็นหรือยกตัวอย่างประเด็นที่สามารถนำมาปรับใช้ในองค์กรหรือประเทศไทย

สรุปประเด็นจากการฟังบรรยายในแต่ละหัวข้อหลักได้ ดังนี้

2.2.1 หัวข้อ : แนวคิด หลักการและกระแสการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Concepts, Principles, and Trends on Ecotourism) บรรยายโดย Dr. Alexandra Coghlan และ Mr. David Preece

ปัจจุบัน อุตสาหกรรมท่องเที่ยวถือเป็นอุตสาหกรรมที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก และมีการเติบโตอย่างรวดเร็ว จากสถิติพบว่า ในปี ค.ศ. 2012 มีนักท่องเที่ยวทั่วโลกกว่าหนึ่งพันล้านคน และคาดว่าจะภายในปี ค.ศ. 2030 น่าจะมีนักท่องเที่ยวถึง 1.8 พันล้านคน การท่องเที่ยวจึงถือเป็นเสาหลักทางเศรษฐกิจ (key economic pillar) ในประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศ รวมทั้งในบางประเทศ การท่องเที่ยวถือเป็น growth engine หรือตัวขับเคลื่อนความเติบโตทางเศรษฐกิจอีกด้วย

นอกจากนี้ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) เริ่มอยู่ในกระแสความสนใจของนักท่องเที่ยวทั่วโลกมากขึ้น ส่วนหนึ่งมาจากการที่มีรายงานถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ ค.ศ. 1949-2006 รวมทั้งมีข้อเสนอให้ดำเนินการต่างๆ โดยนำแนวคิดความยั่งยืน (Sustainability) และ Corporate Social Responsibility (CSR) มาปฏิบัติจริงจังมากขึ้น และมีการจัดทำมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมต่างๆ เพิ่มขึ้นด้วย

The International Ecotourism Society (TIES) ประเมินว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์น่าจะมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 25 ของการท่องเที่ยวทั้งหมดในโลก ถือได้ว่ามีความเติบโตอย่างรวดเร็ว เห็นได้ว่า ในขณะที่นักท่องเที่ยวเข้าถึงประสบการณ์และการผจญภัยในพื้นที่ธรรมชาติมากขึ้น ก็ก่อให้เกิดความกังวลว่า อาจเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และสังคมในพื้นที่นั้นๆ ด้วย สิ่งสำคัญคือการหาความสมดุลระหว่างปัจจัยต่างๆ ข้างต้น ซึ่งย่อมแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่

The International Ecotourism Society (TIES) ได้ให้คำนิยามว่า Ecotourism (การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์) ว่าเป็นการเดินทางที่มีความรับผิดชอบไปยังพื้นที่ธรรมชาติที่มีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมพร้อมทั้งยกระดับความเป็นอยู่ของคนใน

ท้องถิ่น ("Responsible travel to natural areas that conserves the environment and improves the well-being of local people" (1990))

คำว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) มีคำที่เกี่ยวข้องและใกล้เคียงกันหลายคำ เช่น nature-based tourism, adventure tourism (การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย), sustainable tourism (การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน), wildlife tourism (การท่องเที่ยวชมสัตว์ป่า) นอกเหนือจากนี้ บางประเทศยังถือว่า การท่องเที่ยวล่าสัตว์ (hunting tourism) เพื่อลดประชากรสัตว์ที่สร้างความเดือดร้อนให้แก่พื้นที่นั้น เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ประเภทหนึ่งด้วย แต่ยังคงเป็นประเด็นถกเถียงว่า การท่องเที่ยวล่าสัตว์นั้นเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จริงหรือไม่

การที่จะพิจารณาว่า การท่องเที่ยวประเภทนั้นๆ เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือไม่ อาจพิจารณาจากองค์ประกอบหลัก 3 ประการ ได้แก่

- 1) แหล่งท่องเที่ยวที่มีธรรมชาติเป็นองค์ประกอบหลัก (Nature is main attraction.)
- 2) มีการสื่อความหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (Environmental interpretation.)
- 3) ส่งผลดีด้านบวกต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน (Positive outcomes for nature and locals.)

นอกจากนี้ เราอาจพบสิ่งบ่งบอกถึงการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism cues) ได้ดังต่อไปนี้

- 1) ที่พัก (Accommodation) เช่น การออกแบบที่พักให้มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อย การใช้แสงสว่างตามธรรมชาติ
- 2) การอนุรักษ์พลังงาน (Energy conservation) ได้แก่ การใช้เทคโนโลยีเพื่อลดการใช้พลังงาน เช่น ตู้เย็นประหยัดพลังงาน มีการให้ความรู้พนักงาน และใช้เครื่องมือจัดการ เช่น room-light master keys
- 3) การอนุรักษ์น้ำ (Water conservation) ได้แก่ การใช้ฝักบัวประหยัดน้ำ การให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า
- 4) การอนุรักษ์ทรัพยากร (Resource conservation) เช่น ใช้บรรจุภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่มที่สามารถนำมาใช้ซ้ำได้
- 5) การลดมลภาวะทางน้ำ (Reduce water pollution) เช่น การบำบัดน้ำเสียที่ได้มาตรฐาน ลดการใช้สารเคมีปราบศัตรูพืช และใช้ผงซักฟอกหรือสบู่ที่ย่อยสลายได้ตามธรรมชาติ
- 6) การจัดการห่วงโซ่อุปทาน (Supply chain) เช่น เลือกการขนส่งที่สร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อย เลือกใช้บริการของผู้ประกอบการที่มีการจัดการที่ดีและช่วยอนุรักษ์ ลดขยะ เลือกทำกิจกรรมที่ลดผลกระทบต่อ
- 7) การลดกระทบ (Minimising impacts) ถือเป็นหัวใจสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เราจำเป็นต้องทำความเข้าใจถึงกลไกผลกระทบต่างๆ นำเทคโนโลยีและเครื่องมือต่างๆ มาช่วยลดผลกระทบ ซึ่งเหล่านี้เป็นตัวชี้วัดประสิทธิภาพได้เป็นอย่างดี

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่แท้จริง จะต้องคำนึงถึงการอนุรักษ์ หากไม่แล้ว ก็จะเป็นเพียงกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างหนึ่งเท่านั้น โดยการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ควรคำนึงถึงสองด้าน ทั้งในมุมของผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ (supply-side approach) และ ผู้บริโภคหรือนักท่องเที่ยว (demand-side approach) เช่น นักท่องเที่ยวควรได้รับการแนะนำและสร้างความตระหนักถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากกว่าความต้องการความสะดวกสบาย ส่วนในทาง

ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ก็อาจฝึกอบรมมัคคุเทศก์ให้สามารถแนะนำนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเมื่อไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้อย่างถูกต้อง

อย่างไรก็ตาม ข้อควรระวังประการหนึ่งคือ บางครั้ง “Ecotourism” อาจกลายเป็น “Egotourism” หรือการท่องเที่ยวในรูปแบบที่นักท่องเที่ยวต้องการจะเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ เช่น wildlife tourism, adventure tourism, volunteer tourism ซึ่งสิ่งเหล่านี้ หากขาดการจัดการและดำเนินการโดยไม่ระมัดระวังก็อาจจะส่งผลกระทบต่อชุมชนมากกว่าด้านบวกได้

2.2.2 หัวข้อ : การวางแผนและการจัดการสินค้าและแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Planning and Management of Ecotourism Products and Sites) บรรยายโดย Mr. Joselito Bernardo และ Mr. Rajendra Narsingh Suwal

การดำเนินการใดๆ จำเป็นต้องมีกรวางแผน เพราะการวางแผนที่ดีจะช่วยประหยัดเวลาและทรัพยากร หลีกเลี่ยงความเข้าใจผิดและการทำงานซ้ำซ้อน เป็นการสร้างพื้นฐานไปสู่การปฏิบัติงานที่มีการวัดผล รวมทั้งการวางแผนที่มีประสิทธิภาพย่อมนำมาซึ่งความสำเร็จของโครงการด้วย ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ก็จำเป็นต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบเช่นกัน โดยจะต้องตระหนักถึงประโยชน์ทางสังคมและเศรษฐกิจจากกิจกรรมการท่องเที่ยวในวิถีทางที่ยั่งยืน ควบคู่กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของกิจกรรมเหล่านั้น

แผนการที่ดี หรือเรียกว่า SMART plan คือมีลักษณะ

- Specific (เฉพาะเจาะจง)
- Measurable (วัดผลได้)
- Attainable (ปฏิบัติให้สำเร็จได้)
- Realistic (อยู่บนพื้นฐานความเป็นจริง)
- Time-Bound (คำนึงถึงกำหนดเวลา)

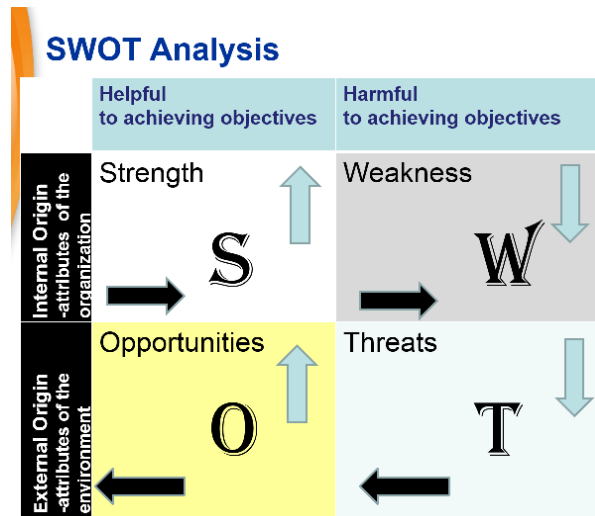
องค์ประกอบพื้นฐานของแผน ประกอบด้วย

- 1) Goal / Objectives เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์
- 2) Steps / Tasks ได้แก่ ขั้นตอนการปฏิบัติงานตามลำดับก่อนหลัง เพื่อนำไปสู่เป้าหมาย
- 3) Resources ทรัพยากรที่จำเป็นที่จะช่วยให้โครงการสำเร็จลุล่วง เช่น งบประมาณ เครื่องมือ และทรัพยากรมนุษย์
- 4) Organization ได้แก่ การพิจารณาว่า ใครหรือหน่วยงานใดมีส่วนเกี่ยวข้องในโครงการนั้นๆ บ้าง และใครเป็นผู้รับผิดชอบกิจกรรมในขั้นตอนต่างๆ
- 5) Timeline ได้แก่ การพิจารณาว่า กิจกรรมนั้นๆ ควรจะเริ่มต้นและสิ้นสุดเมื่อใด

ก่อนการวางแผนและจัดการสินค้าและแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หลายกรณีเราจำเป็นต้องทราบสภาพปัญหาที่แท้จริงเสียก่อน เครื่องมือที่สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์สถานการณ์ ได้แก่

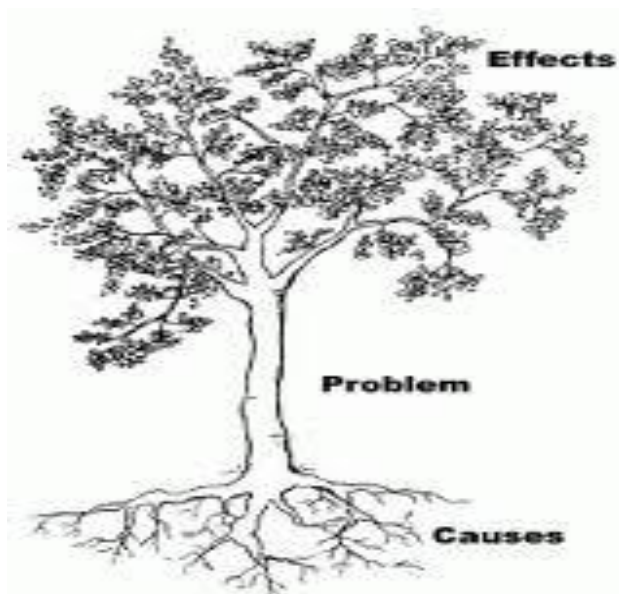
1) SWOT Analysis

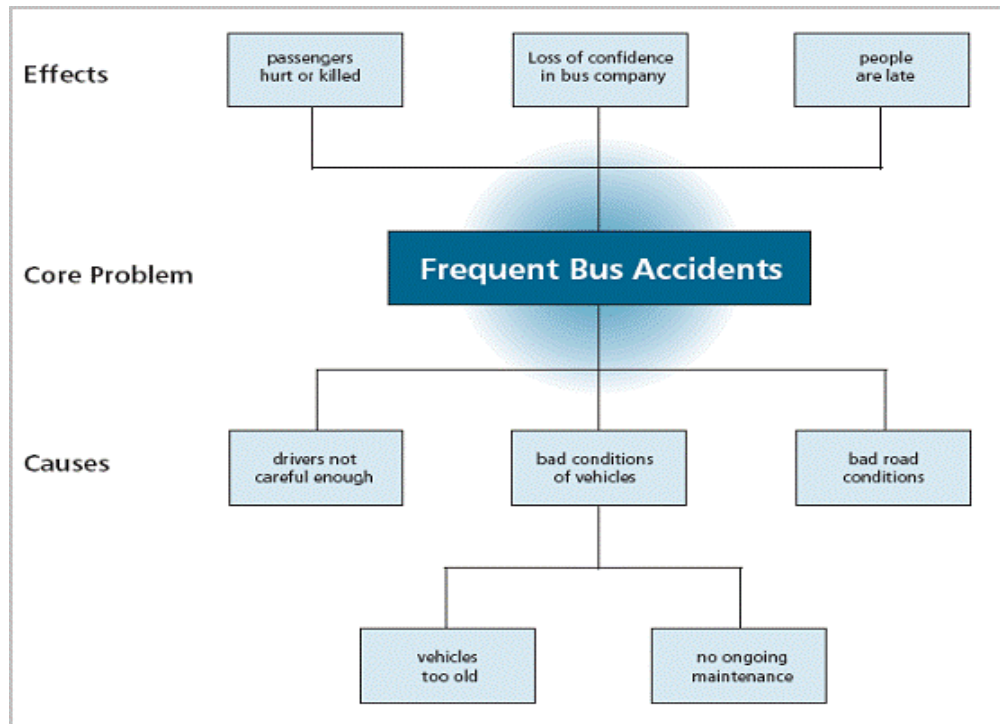
เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินสถานการณ์ขององค์กร อุตสาหกรรมหรือธุรกิจ โดยการประเมินองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ Strengths (จุดแข็ง) Weaknesses (จุดอ่อน) Opportunities (โอกาส) และ Threats (อุปสรรค) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ภาพรวมการท่องเที่ยว/สถานการณ์มากกว่าตัวโครงการ

2) Problem Tree Analysis

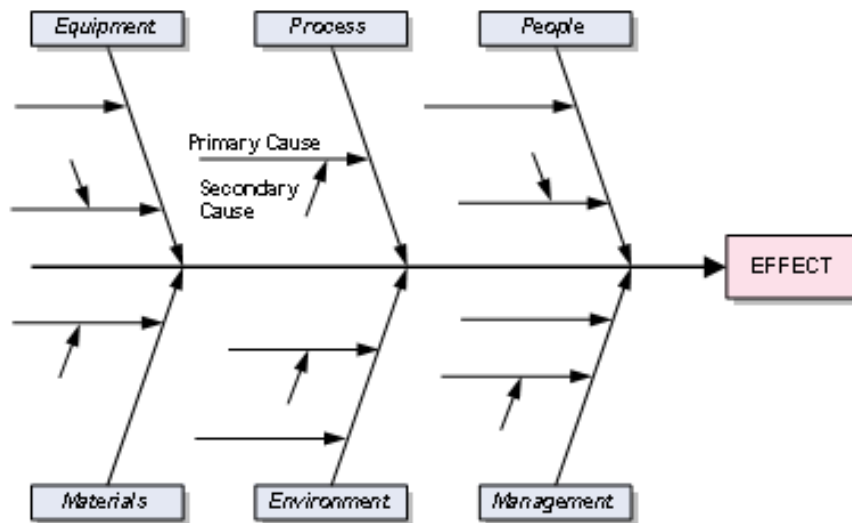
เป็นการวิเคราะห์ปัญหาโดยใช้แผนภาพต้นไม้ เพื่อสืบหาสาเหตุและผลลัพธ์ของปัญหาและชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ เหมาะกับการใช้ค้นหา causes and effects ควรมุ่งที่ปัญหาเฉพาะเรื่อง เครื่องมือนี้ไม่เหมาะกับการมองภาพใหญ่ เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ เพราะจะทำให้เป็นต้นไม้ขนาดใหญ่มาก

ตัวอย่างการวิเคราะห์ปัญหาด้วย Problem Tree Analysis

3) Fishbone Diagram หรือ Ishikawa Diagram เป็นเครื่องมือที่คิดขึ้นโดย Dr.Kaoru Ishikawa ผู้เชี่ยวชาญด้านการควบคุมคุณภาพ ชาวญี่ปุ่น เครื่องมือนี้จะช่วยให้สามารถวิเคราะห์ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ ส่วนใหญ่ใช้ในการจัดการคุณภาพในโรงงาน

องค์ประกอบในการวิเคราะห์ปัญหาด้วย Fishbone Diagram

2.2.3 การพัฒนา ส่งเสริมและการตลาดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism Product Development, Promotion and Marketing) บรรยายโดย Mr.David Preece

การท่องเที่ยวอาจมองได้ว่าเป็นการส่งออกอย่างหนึ่ง ได้แก่ การส่งออกประสบการณ์และความทรงจำแลกเปลี่ยนกับเงินตราต่างประเทศเข้ามา สินค้าทางการท่องเที่ยว (Tourism Product) ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวและบริการ มักมีลักษณะดังนี้

- ส่วนใหญ่เป็นสินค้าตอบสนองเชิงจิตใจ เกี่ยวข้องกับผู้คน
- บ่อยครั้งประกอบด้วยบริการที่ไม่สามารถจับต้องได้ ซับซ้อนและมีหลายแง่มุม
- มีคุณภาพและมาตรฐานหลายระดับ
- มีอุปสงค์และอุปทานที่เปลี่ยนแปลงตามฤดูกาล

บ่อยครั้งนักท่องเที่ยวมักต้องการสิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอ เราจึงต้องสร้างสรรค์สินค้าใหม่ๆ เพื่อดึงดูดใจผู้มาเยือน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้แหล่งท่องเที่ยวยังคงอยู่ได้ โดยสินค้าใหม่นี้ อาจเป็นประสบการณ์หรือกิจกรรมรูปแบบใหม่ในแหล่งท่องเที่ยวเดิมก็ได้ จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาสินค้าท่องเที่ยว (Product Development) อย่างต่อเนื่อง และกระบวนการดังกล่าวก็ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมตัดสินใจของชุมชน (community visioning) และ การวางแผนเชิงกลยุทธ์ (strategic planning) ด้วย นอกจากนี้ ยังจำเป็นต้องมีหน่วยงานผู้รับผิดชอบหลัก และมีบทบาทเป็นผู้นำในการวางแผนสินค้าท่องเที่ยว ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับบริบทและโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของประเทศนั้นๆ โดยส่วนใหญ่องค์กรที่มีบทบาทในการดำเนินการท่องเที่ยวจะเป็นองค์กรการท่องเที่ยวของภาครัฐ หรือบางครั้งอาจเป็นองค์กรไม่แสวงผลกำไร อย่างไรก็ตาม การพัฒนาสินค้าก็ต้องอาศัยการทำงานร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ ทั้งประชาชนในพื้นที่ ผู้นำชุมชน ภาครัฐ เอกชน ตลอดจนผู้ที่สนับสนุนและผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการ

ดังที่กล่าวข้างต้นว่า ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การหาความสมดุลที่ยั่งยืน (sustainable balance) ระหว่างองค์ประกอบทางสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและสังคม ถือเป็นหัวใจสำคัญ และความสมดุลนั้นก็แตกต่างกันไปสำหรับแต่ละแหล่งหรือประสบการณ์ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในแห่งนั้นๆ ตัวขับเคลื่อนเบื้องต้นที่ผลักดันให้แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เลือกพัฒนาเป็นแหล่งที่ให้ประสบการณ์ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ส่วนใหญ่มีอยู่ ๒ ประการ ได้แก่ ๑) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม คือการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อรักษาสภาพแวดล้อมดั้งเดิมไว้ และ ๒) โอกาสทางเศรษฐกิจ คือการที่แหล่งนั้นมีอัตลักษณ์โดดเด่นทางสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม และมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นสินค้าท่องเที่ยวพร้อมเสนอขาย แสดงให้เห็นว่าการสร้างความแตกต่างเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน (Competitive differentiation) มีความสำคัญต่อแหล่งท่องเที่ยวและประสบการณ์ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทุกแห่ง เพราะนักท่องเที่ยวจะตัดสินใจเลือกไปในที่ที่ตนมองว่าได้รับคุณค่ามากกว่า ดังนั้น สินค้าท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีศักยภาพโดยธรรมชาติของตัวแหล่งท่องเที่ยวเอง มักจะสามารถสร้างประสบการณ์ที่แตกต่างจากที่อื่นได้ สิ่งสำคัญคือจะมีวิธีการอย่างไรในการผสานความแตกต่างเหล่านั้นให้อยู่ในกระบวนการพัฒนาสินค้าและการทำการตลาดในแหล่งท่องเที่ยวนั้นอย่างมีประสิทธิภาพ

นอกเหนือจากนี้ ในการออกแบบและพัฒนาสินค้าท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ควรพิจารณาถึงปัจจัยต่างๆ ดังนี้

- 1) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Attraction accessibility)
- 2) การให้ประสบการณ์ที่ทนายตอบสนองความปรารถนาของนักท่องเที่ยว (Desired rigor of experience)
- 3) ทรัพยากรที่มีอยู่ (Availability of resources) คือ ต้องใช้ทุนและงบประมาณเท่าไร

- 4) ปริมาณนักท่องเที่ยวที่คาดว่าจะ (Anticipated visitor traffic) เช่น หากต้องการปริมาณนักท่องเที่ยวมาก ก็ต้องมีโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับได้
- 5) ความต้องการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Support facilities requirements) เช่น ความปลอดภัย สุขอนามัย
- 6) การจัดการผลกระทบอย่างยั่งยืน (Impact sustainability) กล่าวคือ มีเราต้องจัดการกับผลกระทบระดับใด และเราควบคุมผลกระทบนั้นได้เพียงใด

ปัจจุบันมีความต้องการจากผู้บริโภคที่ต้องการให้เกิดความยั่งยืนขึ้นในภาคการท่องเที่ยว หรือที่เรียกกันว่าการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable tourism) มากขึ้น กล่าวคือ องค์การด้านการท่องเที่ยวต่างๆ ต้องสามารถแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งรับผิดชอบต่อคุณภาพและการเติบโตของการท่องเที่ยวในระยะยาวด้วย โดยในการดำเนินการอาจพิจารณาถึงปัจจัยต่อไปนี้

- 1) การวางแผนและพัฒนาจุดหมายปลายทาง
- 2) สินค้า บริการและการตลาดการท่องเที่ยว
- 3) ความร่วมมือระดับท้องถิ่นและโลก
- 4) ผลกระทบในด้านวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและสังคม

ปัจจัยทั้งสี่ประการข้างต้น เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องเนื่องกัน การจะพิจารณาว่าเป็นการดำเนินการนั้นๆ จะนำไปสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนหรือไม่ อาจลองตั้งคำถามต่อไปนี้ดูด้วย

- 1) มีการใช้ทรัพยากรต่างๆ อย่างชาญฉลาดเพื่อประโยชน์ในปัจจุบันและอนาคตหรือยัง
- 2) เราได้เห็นและให้ความเคารพต่อมรดกวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นหรือไม่
- 3) ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวได้รับการจัดสรรอย่างเท่าเทียมสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดหรือไม่

จากที่กล่าวมาข้างต้น ข้าพเจ้าเห็นว่า องค์ความรู้ที่ได้จากการฟังบรรยายส่วนใหญ่เป็นเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แต่ประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจคือ แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนและการจัดการสินค้าและแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งวิทยากรได้แนะนำเครื่องมือที่สามารถนำมาใช้ได้จริง ได้แก่ SWOT Analysis, Problem Tree Analysis และ Fishbone Diagram โดยข้าพเจ้ามองว่า เป็นประโยชน์ต่อการทำงานในองค์กรและหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยเฉพาะสามารถนำมาใช้ในการวางแผนและนโยบายต่างๆ เพื่อให้มองเห็นปัญหาที่แท้จริงของพื้นที่ และกำหนดแผนการดำเนินการที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่จริงได้อย่างเหมาะสม ก่อนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต่างๆ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่สามารถสร้างรายได้ควบคู่กับการรักษาสิ่งแวดล้อมของพื้นที่นั้นๆ

2.3 เนื้อหา/องค์ความรู้ที่ได้จากกรณีศึกษาของประเทศสมาชิก (Country Paper) (ถ้ามี) พร้อมแสดงความคิดเห็นหรือยกตัวอย่างประเด็นเชิงเปรียบเทียบกับบริบทประเทศไทย และ/หรือประเด็นที่สามารถนำมาปรับใช้ในองค์กรหรือประเทศไทย (จำแนกตามรายชื่อประเทศ)

ในการเข้าร่วมสัมมนาครั้งนี้ มีการนำเสนอกรณีศึกษาของประเทศสมาชิก (Country Paper) ทั้งหมด 3 ประเทศ ได้แก่ อิหร่าน อินเดีย และศรีลังกา สรุปประเด็นการนำเสนอของแต่ละประเทศได้ ดังนี้

2.3.1 Ecotourism in Iran, Opportunities and Threats and Valuable Experiences โดย Mr. Maziar Niazmand ผู้แทนจากประเทศอิหร่าน

อิหร่านถือเป็นหนึ่งในห้าประเทศอันดับต้นของโลกที่มีศักยภาพด้านแหล่งท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เนื่องจากในพื้นที่ประเทศราว 1,648,190 ตารางกิโลเมตรนั้น มีความหลากหลายทางชีวภาพของระบบนิเวศและภูมิอากาศอย่างมาก มีทั้งชายฝั่งทะเล หมู่เกาะ ทะเลทราย ป่าสน ถ้ำ ฯลฯ มีพันธุ์พืชกว่า 8,200 สายพันธุ์ ซึ่งเทียบเท่าใกล้เคียงจำนวนสายพันธุ์พืชทั้งหมดในทวีปยุโรป รวมถึงมีความโดดเด่นของวัฒนธรรมของชาวอิหร่านที่เป็นเอกลักษณ์ มีรายงานว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ถือเป็นตลาดที่เติบโตอย่างรวดเร็วที่สุดในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศอิหร่าน

สำหรับแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของประเทศอิหร่าน ประกอบด้วย

1) พื้นที่คุ้มครอง คิดเป็นพื้นที่ร้อยละ 10.4 ของประเทศ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติ 28 แห่ง พื้นที่คุ้มครอง 166 แห่ง สถานที่ทางธรรมชาติ (National Natural Monuments) 35 แห่ง และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอพยพ (Wildlife Refugees) 43 แห่ง รวมทั้งสิ้น 272 พื้นที่

2) พื้นที่ป่า 138,600 ล้านตารางเมตร

3) แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและวัฒนธรรม เช่น หมู่บ้านท่องเที่ยว แหล่งประวัติศาสตร์และโบราณสถานที่อยู่ในพื้นที่ธรรมชาติ รวมถึงพื้นที่สัตว์อพยพ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเริ่มเป็นที่นิยมในอิหร่านประมาณ 20 ปีที่ผ่านมา เมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2548 มีการจัดตั้งคณะกรรมการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แห่งชาติ (Ecotourism National Committee) เพื่อเป็นหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรงในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของประเทศ ปัจจุบันมีกลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยวที่จัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จำนวนไม่มากนัก อาจกล่าวได้ว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ประกอบด้วย

1) คณะกรรมการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แห่งชาติ รับผิดชอบในการออกนโยบาย กำหนดทิศทางการตรวจสอบการดำเนินการ และสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของประเทศ

2) ภาครัฐ ได้แก่ ICHTO, DOE, FRLO และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นสมาชิกของคณะกรรมการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แห่งชาติ

3) ภาคเอกชน ได้แก่ ผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เจ้าของสถานประกอบการที่พัก นักลงทุนและมัคคุเทศก์นำเที่ยวเชิงอนุรักษ์

4) องค์กรไม่แสวงกำไร (NGO's) ส่วนใหญ่ไม่ได้ดำเนินการเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยตรง แต่มักจะเกี่ยวข้องกับการดำเนินการในประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น แสดงให้เห็นว่า เยาวชนให้ความสนใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และประเด็นที่เกี่ยวข้องมากขึ้น

5) สถาบันการศึกษา มีสถาบันการศึกษาจำนวนหนึ่งที่จัดให้มีการอบรมหลักสูตรระยะสั้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

เมื่อพิจารณาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของอิหร่าน ตามหลัก SWOT Analysis พบว่า มีประเด็นต่อไปนี้

1) จุดแข็ง (Strengths)

- การมีพื้นที่ที่ได้รับการคุ้มครอง
- ความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
- ตลาดกำลังเติบโต
- มี NGO บางกลุ่มที่ทำงานด้านสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว

2) จุดอ่อน (Weaknesses)

- ประชาชนบางส่วนขาดสำนึกสาธารณะที่เหมาะสม
- การจัดการทรัพยากรธรรมชาติยังไม่ดีเท่าที่ควร
- ชุมชนท้องถิ่นยังมีส่วนร่วมไม่มากนักในการจัดการการท่องเที่ยว
- ชุมชนท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์ทางธุรกิจท่องเที่ยวอย่างจำกัด

3) โอกาส (Opportunities)

- มียุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เหมาะสม โดยเฉพาะสำหรับพื้นที่ท้องถิ่น
- มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่คุ้มครองและอุทยานธรรมชาติ
- การส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผน และจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติ
- การให้ NGO และชุมชนท้องถิ่นที่มีศักยภาพ มีบทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

4) อุปสรรค (Threats)

- การไม่เล็งเห็นถึงจุดอ่อนที่มีอยู่
- ขาดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน
- ไม่ใช่ประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์มาเป็นบทเรียน
- ขาดการสนับสนุนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด
- ขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
- ความเข้าใจผิดว่า การท่องเที่ยวบางชนิด เช่น การล่าสัตว์ เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งอันที่จริงเป็นการสร้างผลกระทบเชิงลบต่อธรรมชาติ

ตัวอย่างการดำเนินการที่ประสบความสำเร็จของประเทศอิหร่าน

United Nations Development Programme (UNDP หรือ โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ) ได้ดำเนินโครงการ Small Grants program (SGP) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการ Global Environment Facility (GEF) นับตั้งแต่ ค.ศ. 2000 (พ.ศ. 2543) เพื่อตอบสนองเป้าหมายในการพัฒนาของ UN และโครงการ SGP นี้ได้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในอิหร่าน เช่น

- ในปี ค.ศ. 2002 (พ.ศ. 2555) มีการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 16 หมู่บ้านที่ตั้งอยู่บริเวณเทือกเขา Dena โดยการอบรมให้ความรู้ การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การเตรียมแผนที่เส้นทางท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น จัดที่พักแบบโฮมสเตย์ รวมถึงมีการจัดการสินค้าออกแอกนิก เช่น แอปเปิ้ล เพื่อขายแก่นักท่องเที่ยว โครงการดังกล่าวถือเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนต่างๆ และ

ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณเทือกเขา Dena ได้เป็นอย่างดี ปัจจุบัน ชาวชุมชนในพื้นที่สามารถ ออกแบบและพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวปีนเขาและเดินป่าได้เอง โดยเป็นเส้นทางที่ปลอดภัยพร้อมกันมีการสื่อ ความหมายได้เป็นอย่างดี นักท่องเที่ยวสามารถเพลิดเพลินกับธรรมชาติที่สวยงามและได้รับความรู้ ตลอดจน ก่อให้เกิดความตระหนักในความสำคัญของการอนุรักษ์สัตว์ป่าและสิ่งแวดล้อมในวงกว้างด้วย

- โครงการอนุรักษ์เกาะ Hengam โดยจัดการท่องเที่ยวชมปลาโลมาและเต่าทะเล เป็นโครงการที่ ดำเนินการโดยชุมชนบริเวณอ่าวเปอร์เซีย (Persian Gulf)

- โครงการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ Kanibrazan โดยสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน Ghareh Dagh และ Khor Khoreh โครงการนี้ ช่วยควบคุมการล่า และปัจจุบันกลายเป็นพื้นที่พิเศษสำหรับการดูนกแล้ว

- มีการให้งบประมาณในการดำเนินโครงการอนุรักษ์เต่าทะเลพื้นบ้านใน Qeshm เพื่อให้มีการจัดการ อนุรักษ์อย่างต่อเนื่อง โดยก่อนที่จะมีโครงการ ชาวชุมชนมักเก็บไข่เต่ามาทำอาหารและสัตว์บางชนิดก็กินไข่เต่าไป จำนวนมาก ภายใต้โครงการ ชาวชุมชนได้รับการอบรมให้ความรู้จนเกิดความตระหนักในการอนุรักษ์พันธุ์เต่า ปัจจุบันชุมชนเป็นผู้ดูแลรักษาพื้นที่ดังกล่าวเอง และเปิดให้นักท่องเที่ยวสามารถมาชมการสืบพันธุ์ของเต่าได้

การดำเนินการต่อเนื่องในอนาคต

- การนำแผนแม่บทการจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มาปฏิบัติจริง
- การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชนในพื้นที่คุ้มครองและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่หายาก
- การสนับสนุนการดำเนินการของภาคเอกชนและ NGO's
- การมีส่วนร่วมกับชุมชนท้องถิ่นในโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต่างๆ
- การส่งเสริมให้เกิดการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ตอบรับกระแสการท่องเที่ยว เช่น การดูดาว การดูนก
- การดำเนินโครงการสร้างความตระหนักแก่ประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- การวางแผนโครงการอบรมเฉพาะทาง
- การจัดการสัมมนาและประชุม
- การผลิตเครื่องมือ/สื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม เพื่อสร้างศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ของประเทศ

2.3.2 Ecotourism Promotion: The Uttarakhand Experience โดย Mr. Rajiv Bhartari ผู้แทนจาก

ประเทศอินเดีย

Mr. Rajiv นำเสนอเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่คุ้มครองในรัฐ Uttarakhand โดยตั้งแต่ปี ค.ศ. 2003-2012 (พ.ศ. 2546-2555) มีนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาเยือนสถานที่นี้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะ นักท่องเที่ยวชาวอินเดีย ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสามารถเป็น International bird-watching hub (ศูนย์กลางการดู นกนานาชาติ) ได้ เนื่องจากในประเทศอินเดียมีนกอยู่ราว 1,300 สายพันธุ์ และในรัฐ Uttarakhand แห่งเดียวมีถึง 630 สายพันธุ์ทีเดียว รัฐดังกล่าวมีการจัดการต่างๆ ได้แก่

- จัดอบรม Nature Interpretation Course สำหรับมัคคุเทศก์
- จัดทำโปรแกรมเส้นทางดูนก (Uttarakhand Bird-watching Programme) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์ และพัฒนาทักษะการดูนกของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องและมัคคุเทศก์
- จัดทำคู่มือ Manual for Training Bird Guides in Rural Communities
- จัดค่ายดูนก (Bird-watching Camps)
- จัดทำแผนที่รูปแบบต่างๆ ให้มีความน่าสนใจ โดยเปรียบเทียบกับ Google Maps และ Google Earth

2.3.3 Ecotourism Tourism in Sri Lanka: Deniyaya โดย Mr. Liyanaarachchi Mihira Udayanga ผู้แทนจากประเทศศรีลังกา

Mr. Mihira นำเสนอเกี่ยวกับ Deniyaya แหล่งท่องเที่ยวแห่งหนึ่งของศรีลังกา ตั้งอยู่ในจังหวัดทางตอนใต้ของ Mathara District ได้รับการขนานนามอีกชื่อหนึ่งว่า “Small Nuwara Eliya” เป็นแหล่งที่มีอากาศบริสุทธิ์เย็นสบาย ทิวทัศน์ของภูเขา น้ำตก ไร่ชา ซึ่งมีความหลากหลายทางชีวภาพ มีนกและสัตว์ป่านานาชนิด จุดเด่นของสถานที่แห่งนี้อีกประการหนึ่งคือ Sinharaja Rain Forest ซึ่งได้รับการประกาศจาก UNESCO ให้เป็นมรดกโลกด้วย

แผนพัฒนาของ Deniyaya ประกอบด้วย

- 1) การพัฒนาสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานสำหรับพื้นที่ท่องเที่ยว ได้แก่ Morning site roads (เส้นทางสู่มorning Site) และทางเข้า Sinharaja Forest
 - 2) การพัฒนา Deniyaya ให้เป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวนอกเหนือจากหาดทรายชายทะเล
 - 3) การพัฒนาศูนย์ประสานงานในพื้นที่เพื่ออำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยว
 - 4) การพัฒนาที่พักที่ได้มาตรฐานและจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ
 - 5) การสร้างความต้องการผลิตภัณฑ์ชา
 - 6) การสร้างความต้องการสินค้าเกษตรและสมุนไพรท้องถิ่น
 - 7) การสร้างการรับรู้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในภาคการท่องเที่ยว
- ในส่วนผลประโยชน์ที่จะได้รับ ได้แก่
- 1) การสร้างรายได้ทางเศรษฐกิจให้ประเทศ
 - 2) การกระตุ้นให้เกิดเครือข่ายระหว่างภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
 - 3) การพัฒนา Tea Cultural Area (พื้นที่ไร่ชาที่มีวิถีวัฒนธรรม) ใน Deniyaya เพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวและก่อให้เกิดรายได้จากการขายผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับชา
 - 4) การพัฒนาแพ็คเกจท่องเที่ยวโดยเชื่อมโยงกับผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว

2.4 เนื้อหา/องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาดูงานแต่ละแห่ง (ถ้ามี) พร้อมแนบภาพประกอบ

ในการอบรมครั้งนี้ มีการจัดให้เข้าร่วมอบรมไปศึกษาดูงานในแหล่งท่องเที่ยวของประเทศฟิจิ 2 แห่ง ได้แก่ Sigatoka Sand Dunes และ Biausevu Waterfall โดยแหล่งท่องเที่ยวทั้งสองแห่งให้ประสบการณ์แก่ผู้มาเยือน (Tourist experience and interpretation) ที่แตกต่างกัน ดังนี้

2.4.1 Sigatoka Sand Dunes National Park เป็นอุทยานแห่งชาติแห่งแรกของฟิจิ อยู่ในความดูแลของรัฐบาล ฟิจิ ก่อตั้งเมื่อ ค.ศ. 1987 ตั้งอยู่บน Queen's Highway ใกล้เคียง Coral Coast ห่างจากตัวเมือง Sigatoka 10 นาที ไปทางเมือง นาคี ลักษณะเป็นเนินทรายขนาดใหญ่ที่สุดในฟิจิ เกิดขึ้นโดยการกระทำทางธรรมชาติ มีเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติสองเส้น ใช้ระยะเวลา 1 ชั่วโมงและ 2 ชั่วโมงตามลำดับ โดยจะมีมัคคุเทศก์นำชม กิจกรรมที่น่าสนใจ ได้แก่ การไปชมแหล่งโบราณคดี การดูนกตามธรรมชาติ อุทยานแห่งชาตินี้เปิดให้ชมทุกวัน เวลา 8.00 - 16.00 น.

การมาเยือน Sigatoka Sand Dunes National Park ทำให้ได้เรียนรู้จักระบบนิเวศตามธรรมชาติซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ได้แก่ สันทรายขนาดใหญ่ที่สวยงาม พืชพันธุ์ไม้ชนิดต่างๆ รวมถึงความเชื่อของชาวฟิจิเกี่ยวกับการนำ กิ่งไม้มาสร้าง Tree Hugger ผูกไว้กับต้นไม้เสมือนเป็นผู้ปกป้องป่า ซึ่งความเชื่อนี้คล้ายกับประเทศทางเอเชียบางประเทศ เช่น อินเดีย ซึ่งเรียกชื่อต่างกันไป

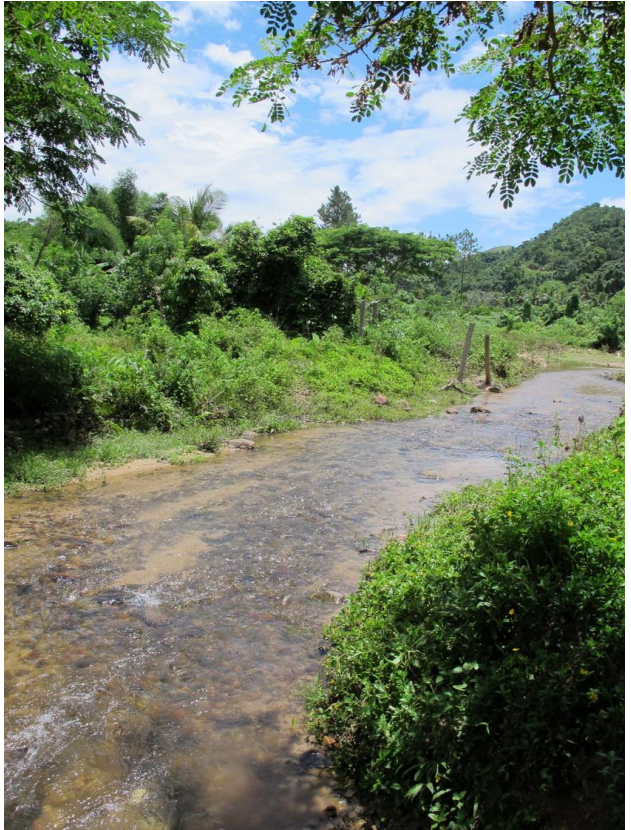

Tree Hugger พบในโซนป่า Mahakoni Forest
สอดคล้องกับความเชื่อเกี่ยวกับผู้ปกป้องป่า

2.4.2 Biausevu Waterfall เป็นน้ำตกขนาดใหญ่ 2 ชั้น สูง 20 เมตร อยู่ในพื้นที่หมู่บ้าน Biausevu ตั้งอยู่บริเวณ Coral Coast ทางด้านใต้ของ Viti Levu ซึ่งเป็นพื้นที่เกาะหลักของฟีจี ชาวชุมชนร่วมกันจัดการการท่องเที่ยวและนำชมเอง โดย การไปเยือนน้ำตก Biausevu Waterfall ทำให้ข้าพเจ้าได้เรียนรู้วิถีชุมชน Biausevu ด้วย ซึ่งเป็นชุมชนที่มีวัฒนธรรมเฉพาะ และมีพิธีต้อนรับตามแบบของชนเผ่า ผู้มาเยือนต้องนำต้นกาวามาให้หัวหน้าเผ่า จากนั้น หัวหน้าเผ่าจะทำพิธีนำต้นกาวาผสมน้ำใน อ่างเล็กๆ และให้ผู้มาเยือนดื่มร่วมกัน อย่างไรก็ตาม การไปเยือนน้ำตกแห่งนี้ ต้องเดินทางข้ามลำธารหลายจุด และมีทางขึ้น เขา จึงไม่ควรไปในช่วงเวลาที่มึน เพราะอาจเกิดอันตรายได้ และจะไม่ได้เห็นความสวยงามตามธรรมชาติอย่างเต็มที่

2.5 เนื้อหา/องค์ความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม (Group Discussion)

ภายหลังจากการศึกษาดูงานที่ Sigatoka Sand Dunes และ Biausevu Waterfall โครงการฯ ได้เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและอภิปรายกลุ่ม (Group Discussion) เพื่อพิจารณาในประเด็นหลักๆ ได้แก่ ประสบการณ์แก่ผู้มาเยือน (Tourist experience and interpretation) การจัดการ (Management), แนวทางปรับปรุง (Improvement) สำหรับแหล่งท่องเที่ยวทั้งสองแห่ง สรุปประเด็นได้ ดังนี้

2.5.1 ผลการอภิปรายเกี่ยวกับ Sigatoka Sand Dunes National Park

- 1) ประสบการณ์ที่ผู้มาเยือนได้รับ ถือได้ว่าน่าสนใจ เป็นธรรมชาติที่สวยงามและไม่ค่อยพบเห็นได้ทั่วไป
- 2) การจัดการการท่องเที่ยว พบประเด็นต่อไปนี้

- สิ่งอำนวยความสะดวกยังไม่เพียงพอ เช่น ห้องสุขามีเพียงห้องเดียว และสภาพค่อนข้างชำรุด

- พื้นที่ส่วนใหญ่โล่ง อยู่กลางแจ้ง ไม่มีร่มต้นไม้ให้หลบแดด
- ระบบสื่อความหมายยังไม่เพียงพอ ไม่มีป้ายสื่อความหมายเท่าที่ควร ไม่มี site map (แผนที่บอกจุดที่ตั้งของแหล่งต่างๆ) ในแต่ละจุดเพื่อบอกให้ผู้มาเยือนทราบตำแหน่งของตน มีคูเทศก์ยังมีจำนวนน้อย ไม่สามารถดูแลและให้ข้อมูลนักท่องเที่ยวที่มาเป็นคณะใหญ่ได้อย่างทั่วถึง

3) ข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุง

- ควรมีทางที่มีร่มไม้บังแดด และอุปกรณ์ปฐมพยาบาลในกรณีฉุกเฉินด้วย
- ควรมี site map และ มีการฝึกพัฒนามัคคุเทศก์นำชมเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้สามารถดูแลและให้ข้อมูลนักท่องเที่ยวได้อย่างทั่วถึง

- ควรพัฒนาให้มีกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสประสบการณ์ในพื้นที่มากขึ้น

2.5.2 ผลการอภิปรายเกี่ยวกับ Biausevu Waterfall

1) ประสบการณ์ที่ผู้มาเยือนได้รับ ช่วงเวลาที่ใช้ทัศนศึกษาสถานที่แห่งนี้เป็นเวลาช่วงที่ฝนตกหนัก ทำให้ไม่สามารถเห็นวิวทิวทัศน์ที่สวยงามของน้ำตกได้มากนัก นอกจากนี้ เส้นทางที่เดินจากหมู่บ้านไปที่น้ำตกค่อนข้างไกล ต้องข้ามลำธารที่ไหลมาจากต้นน้ำที่น้ำตกประมาณ 6 ลำธาร ใช้เวลาประมาณเกือบ 1 ชั่วโมง ในช่วงที่เดินทางกลับเมื่อฝนตกหนักจึงค่อนข้างลำบาก ต้องลุยข้ามลำธาร อาจทำให้นักท่องเที่ยวเกิดประสบการณ์ที่ไม่พึงพอใจนัก แสดงให้เห็นว่า การเดินทางมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวนี้ ต้องมาในช่วงเวลาที่เหมาะสมด้วย

2) การจัดการการท่องเที่ยว พบว่ายังไม่ดีเท่าที่ควร สรุปประเด็นได้ ดังนี้

- สิ่งอำนวยความสะดวกยังไม่เพียงพอ เช่น ห้องสุขา
- ระบบสื่อความหมายยังไม่เพียงพอเท่าที่ควร ไม่มี site map ในแต่ละจุดเพื่อบอกตำแหน่งของผู้มาเยือน นอกจากนี้ ในบริเวณที่ชาวบ้านอ้างว่า เป็นพื้นที่อนุรักษ์พันธุ์ไม้ ก็ไม่มีป้ายสื่อความหรือการแนะนำว่าเป็นพันธุ์ไม้ใดบ้าง

- มีบริการให้ขี่ม้า แต่ไม่มีเส้นทางสำหรับม้าโดยเฉพาะ ทำให้ต้องขี่ไปตามเส้นทางที่บ่อยครั้งขรุขระ จึงดูไม่ปลอดภัย นอกจากนี้ การดูแลม้ายังไม่มีมาตรฐานเพียงพอ เห็นได้จากการที่ชาวบ้านขี่ม้าลุยน้ำช่วงที่ฝนตกหนัก ระดับน้ำในลำธารขึ้นสูง ซึ่งอาจเสี่ยงที่น้ำจะเข้าหูม้า ทำให้ม้าถึงแก่ชีวิตได้

- มัคคุเทศก์ไม่ได้ดูแลขณะเดินทางอย่างทั่วถึง มีบางคนเดินตามคณะไม่ทัน และไม่มีชาวบ้านคุมท้ายเพื่อนำทางไปที่น้ำตก ทำให้ต้องคลำทางตามไปเอง ซึ่งมีความเสี่ยงที่อาจจะหลงทางได้

- ไม่มีแผนสำรองในการนำนักท่องเที่ยวออกจากพื้นที่เสี่ยงภัยในกรณีฉุกเฉิน เนื่องจากในวันที่คณะไปเยือนน้ำตก เป็นวันที่ฝนตกหนัก น้ำไหลมาจากน้ำตกไปตามลำธารที่คดเคี้ยว ทำให้ระดับน้ำขึ้นสูงอย่างรวดเร็ว ขากลับคณะบางส่วนข้ามลำธารบางช่วงมาได้ก่อนที่ระดับน้ำจะขึ้นสูง แต่ยังมีบางส่วนติดอยู่ด้านบน เพราะข้ามมาไม่ทัน ชาวบ้านพยายามหาทางแก้ปัญหา เริ่มแรกชาวบ้านวัดความแรงกระแส น้ำด้วยการโยนขวดพลาสติกลงไป จากนั้นมีการตัดต้นไม้ใหญ่ในบริเวณนั้น โดยหวังจะใช้เชือกชิงให้คณะเกาะข้ามลำธารที่ขณะนั้นกลายเป็นกระแสน้ำเชี่ยว แต่กระแสน้ำแรงมาก ทำให้ไม่ทันนั้น ลอยไปตามน้ำ สุดท้ายจึงต้องรอให้ฝนซาลง ระดับน้ำลดลงเล็กน้อย ชาวบ้านที่เป็นกลุ่มผู้ชาย ส่วนใหญ่ร่างกายกำยำ สูงใหญ่

จึงมายืนเป็นแนวให้แต่ละคนเกาะข้ามฝั่งต่อๆ กันไปที่ละคน จากเหตุการณ์นี้ แม้ว่าผู้มาเยือนจะได้เห็นถึงความจริงใจของชาวบ้านที่ต้องการช่วยเหลือ แต่ในอีกมุมหนึ่งก็รู้สึกถึงความไม่ปลอดภัยอยู่ไม่น้อยเช่นกัน

กระแสน้ำในลำธารเชี่ยวกรากในช่วงฝนตกหนัก ทำให้นักท่องเที่ยวส่วนหนึ่ง
ติดอยู่ด้านบน ยังไม่สามารถข้ามมาได้

การช่วยเหลือนักท่องเที่ยวของชาวชุมชน
ในการข้ามลำธารที่กระแสน้ำไหลเชี่ยว
และการให้ม้าข้ามลำธารซึ่งอาจเป็นอันตราย
กับม้าได้

3) ข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุง

- ควรจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องสุขา ถังขยะ ฯลฯ อย่างเหมาะสม เพียงพอ กลมกลืนกับธรรมชาติ
- ควรจัดให้มี site map ตามเส้นทาง เพื่อให้นักท่องเที่ยวทราบตำแหน่งของตนเอง และระยะทางโดยประมาณจากจุดที่ตนเองอยู่ไปยังจุดอื่นๆ รวมทั้งควรมีป้ายสื่อความหมายเกี่ยวกับพันธุ์ไม้เฉพาะพื้นที่
- ควรฝึกพัฒนามัคคุเทศก์ เพื่อให้สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวได้อย่างทั่วถึง
- ควรมีการดูแลสัตว์เลี้ยง เช่น ม้า อย่างถูกต้องและได้มาตรฐาน อาจต้องมีการสนับสนุนจากภาครัฐในการนำผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้
- กิจกรรมบางอย่าง ควรมีการสาธิตแนะนำวิธีการร่วมกิจกรรมก่อน เช่น การบริการขี่ม้า
- ควรปรับปรุงเรื่องมาตรการรักษาความปลอดภัยและมีการจัดทำแผนสำรองหรือเส้นทางอพยพฉุกเฉินในกรณีที่เกิดเหตุไม่คาดคิด ทำให้ไม่สามารถข้ามลำธารกลับมาถึงพื้นที่อาศัยของชุมชนได้

จากการทัศนศึกษาในครั้งนี้ ประเด็นหนึ่งที่เป็นข้อสังเกตคือ คุณค่าของการท่องเที่ยว (Tourism attributes) เกิดจากปัจจัย 2 ประการคือ ประสบการณ์ (Experience) กับ องค์ประกอบของสินค้า (Product) หลายคนอาจคิดว่า องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและนักท่องเที่ยวคาดหวังที่จะพบนั้นมีอยู่หลายประการ เช่น สิ่งแวดล้อมที่สวยงาม อากาศดี หอน้ำสะอาด มีคฤหาสน์ที่เป็นมิตร ฯลฯ ซึ่งจะนำมาซึ่งความพึงพอใจ (satisfaction) แต่มีงานวิจัยหนึ่งพบว่า องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดคือ ความปลอดภัย (safety) เพราะเมื่อนักท่องเที่ยวรู้สึกปลอดภัย จึงจะพร้อมเปิดรับประสบการณ์ต่างๆ ดังนั้น การจัดการการท่องเที่ยวจึงควรคำนึงถึงความคาดหวังของนักท่องเที่ยวด้วย เพราะหากนักท่องเที่ยวมีความคาดหวังในด้านบวก แต่เมื่อมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวกลับพบกับประสบการณ์ด้านลบ ก็จะทำให้เกิดความรู้สึกติดลบ ไม่พึงพอใจ (frustration) แทนที่ และอาจเป็นเหตุให้ตัดสินใจไม่มาเยือนอีกเลยก็เป็นได้

ส่วนที่ 3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการ

3.1 ประโยชน์ต่อตนเอง

สำหรับข้าพเจ้า เห็นว่า การได้เข้าร่วมโครงการครั้งนี้ เป็นประสบการณ์ที่ดีมากสำหรับตนเอง ทำให้มีโอกาสได้พบเห็นและเรียนรู้จักสิ่งใหม่ ทั้งวิถีชีวิตและผู้คนในต่างถิ่น รวมทั้งเป็นโอกาสอันดีที่ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับเพื่อนใหม่ที่ทำงานในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในประเทศต่างๆ ในเอเชีย ซึ่งทำให้เห็นมุมมองที่หลากหลาย เรียนรู้การปรับตัวเข้ากับสังคมต่างๆ และสามารถนำข้อคิดต่างๆ มาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

3.2 ประโยชน์ต่อหน่วยงานต้นสังกัด

ในฐานะพนักงานของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ข้าพเจ้าเห็นว่า การที่ได้เข้าร่วมโครงการครั้งนี้ เป็นการเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์แก่บุคลากรของหน่วยงาน เกี่ยวกับแนวคิดและหลักการการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากขึ้น ซึ่งข้าพเจ้าจะได้นำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น พิจารณาการวางแผนโครงการที่รอบคอบและคำนึงถึงผลกระทบต่างๆ เพื่อตอบสนองนโยบายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทย ซึ่งถือเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานต้นสังกัดต่อไป

แม้ว่าช่วงเวลาส่วนใหญ่ของการอบรมจะเป็นการบรรยายในเชิงแนวคิดทฤษฎี ทำให้มีโอกาสได้ไปสำรวจแหล่งท่องเที่ยวและลงพื้นที่จริงไม่มากนัก แต่ก็ทำให้ได้เห็นแง่มุมต่างๆ เกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของประเทศพิจ ซึ่งพบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่คณะได้ไปเยือน ยังมีข้อที่ควรปรับปรุงอยู่พอสมควรในด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว แต่ก็ถือเป็นกรณีศึกษาที่ให้ข้อคิดและแนวทางในการนำมาปรับใช้ในการดำเนินการของ ททท. ได้

นอกจากนี้ จากการเข้าร่วมสัมมนา ข้าพเจ้ายังได้ข้อคิดว่า การดำเนินการใดๆ ต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบ ซึ่งส่วนใหญ่ในการทำงาน เรามักใช้ SWOT Analysis แต่จากการสัมมนาทำให้ข้าพเจ้ารู้จักเครื่องมือที่เป็นประโยชน์อื่นๆ ได้แก่ Problem Tree Analysis และ Fishbone Diagram ซึ่งสามารถนำมาใช้ได้เช่นกัน ในกรณีต่างๆ กันไป อย่างไรก็ตาม ไม่มีแผนใดที่สามารถใช้ได้กับทุกพื้นที่ เพราะแต่ละพื้นที่ท่องเที่ยวมีความแตกต่างหลากหลายทั้งในบริบทเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม การจะวางแผนบริหารจัดการการท่องเที่ยว จึงจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ด้วย เพื่อให้ทราบปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ก่อให้เกิดชุมชนเข้มแข็งที่จะสามารถดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนได้เองในระยะยาว นอกจากนี้ ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ยังควรพิจารณาถึงความคาดหวังหรือความต้องการของนักท่องเที่ยว ควบคู่ไปกับการสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม

ดั้งเดิมที่ตั้งาม อันเป็นเอกลักษณ์และจุดขายของแหล่งท่องเที่ยววันๆ ด้วย เพื่อนำไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

3.3 ประโยชน์ต่อสายงานหรือวงการในหัวข้อนั้นๆ

ในแง่มุมมองของสายงาน ข้าพเจ้าคิดว่า โครงการนี้ มีส่วนในการสร้างเครือข่ายย่อยในวงการการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ระหว่างประเทศต่างๆ ขึ้น ซึ่งผู้เข้าร่วมโครงการประกอบด้วยผู้แทนของประเทศต่างๆ ในแถบเอเชียแปซิฟิกและประเทศผู้จัด คือ พิจิ ด้วย ทำให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมระหว่างกัน ในบางประเทศมีแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่แตกต่าง เช่น ในเนปาลมีการท่องเที่ยวแบบล่าสัตว์ที่ถือว่าเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องยอมรับในความแตกต่างทางวัฒนธรรม ประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่งคือ การที่คณะได้ไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของพิจิและกลับมาอภิปรายร่วมกัน ถือเป็นการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาซึ่งกันและกันในการสร้างสรรค์อย่างแท้จริง เพราะทำให้ผู้แทนจากประเทศพิจิได้เป็นทั้งผู้ให้ข้อมูล นำชมแหล่งท่องเที่ยว พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาจากประเทศอื่นๆ ให้ข้อเสนอแนะในส่วนที่แหล่งท่องเที่ยววันๆ ยังขาดความพร้อมเรื่องการจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของพิจิในระยะยาวด้วย ข้าพเจ้าเชื่อว่า เครือข่ายย่อยนี้ คงจะได้มีโอกาสทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนระหว่างประเทศต่อไป

3.4 กิจกรรมการขยายผลที่ได้ดำเนินการภายใน 1 เดือนหลังเข้าร่วมโครงการ

(กิจกรรม เช่น การฝึกอบรมภายในหน่วยงาน การบรรยายให้กับทีมงาน บทความที่ลงจดหมายข่าวในหน่วยงาน เป็นต้น โดยสรุปรายละเอียดกิจกรรม พร้อมภาพประกอบและใบลงชื่อผู้ร่วมกิจกรรม)

นำเสนอข้อมูลจากการเข้าร่วมโครงการให้ผู้บังคับบัญชาทราบ

3.5 กิจกรรมการขยายผลที่จะดำเนินการภายใน 6 เดือนหลังเข้าร่วมโครงการ

(กิจกรรมขยายผล เช่น แผนงานกิจกรรมที่จะดำเนินการ เป็นต้น โดยส่งเอกสารสรุปรายละเอียดกิจกรรม พร้อมภาพประกอบ เมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมให้ส่วนวิเทศสัมพันธ์)

นำส่งรายงานการเข้าร่วมสัมมนาโครงการให้กองพัฒนาบุคลากร ฝ่ายทรัพยากรบุคคลของ ททท. ทราบ เพื่อเป็นข้อมูลและใช้ประโยชน์จากข้อมูลต่อไป

ส่วนที่ 4 เอกสารแนบ

4.1 กำหนดการฉบับล่าสุด (Program) (ดั่งไฟล์แนบ)

4.2 เอกสารประกอบการประชุม/สัมมนา (Training Materials)

- 1) เอกสาร Ecotourism: Concepts & Definitions บรรยายโดย Dr. Alexandra Coghlan
- 2) เอกสาร Ecotourism: Successful Examples บรรยายโดย Dr. Alexandra Coghlan
- 3) ไฟล์เอกสารนำเสนอ Successful Ecotourism Models บรรยายโดย Mr. David Preece

- 4) ไฟล์เอกสารนำเสนอ Planning and Managing Rupina Eco Tour บรรยายโดย Mr. Rajendra Narsingh Suwal
- 5) ไฟล์เอกสารนำเสนอ Planning and Managing Sagarmatha-Annapurna-Chitwan บรรยายโดย Mr. Rajendra Narsingh Suwal
- 6) ไฟล์เอกสารนำเสนอ Selected Tools and Techniques in Planning บรรยายโดย Mr. Joselito Bernardo

4.3 ประวัติโดยสังเขปของวิทยากรบรรยาย (CV)

1) Dr. Alexandra Coghlan

Senior Lecturer in Tourism

Academic Staff, Department of Tourism, Sport and Hotel Management

Gold Coast Campus, Griffith University, Australia

มีผลงานวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงในประเด็นต่อไปนี้

- Sustainable tourism and relationship management for change
- Experience design and the affective dimensions of tourism,
- Tourism and the green economy, and finally
- Value adding in philanthropic tourism.

2) Mr. Rajendra Narsingh Suwal

Vice President, KGH Group of Hotels, Resorts and Travels, Nepal

3) Mr. David Preece

Assistant Professor, Business Management Department

Brigham Young University – Hawaii, US

การศึกษาศึกษา

- M.S. สาขา Integrated Marketing Communications, Northwestern University, Evanston, Illinois

- B.A. สาขา Communications, Brigham Young University, Provo, Utah

มีความเชี่ยวชาญในสาขา Business Management (การจัดการธุรกิจ) Marketing (การตลาด) และ

Hospitality & Tourism Management (การจัดการการท่องเที่ยวและธุรกิจบริการ)

4) Mr. Joselito Bernardo

Director, Agriculture Department, APO, Tokyo

4.4 รายงานก่อนการเดินทาง (Country Paper-Thailand)

ไม่มี

4.5 เอกสารนำเสนอผลงานหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม (Group Presentation)

อยู่ในรูปแบบไฟล์เอกสารนำเสนอ Group Presentation-Field Visit.pptx